

»Stara škola novo tepe«

Zanimljiva i poučna izložba Slovenskog šolskog muzeja u Zagrebu, o školskim kaznama i nagradama u proteklim stoljećima

U Hrvatskom školskom muzeju održana je tijekom travnja i svibnja 2005. godine izložba Slovenskog šolskog muzeja naslovljena »Stara škola novo tepe«, o školskim kaznama i nagradama u proteklim stoljećima, s prigodnim podnaslovom »Od strahu Božjega do otrokovih pravic« (tj. »Od straha Božjega do prava djeteta«).

Kazne su u školama tijekom devetnaestog, pa i dijelom dvadesetog stoljeća, imale važnu ulogu. Smatrane su nužnim zlom ili krajnjim sredstvom za discipliniranje učenika, a bile su odgovor na djelovanje učenika koje se smatralo lošim, nepopravljivim ili suprotnim naredbi ili zabrani starijih. Glavna im je namjena bila popravljivanje učenika i njihovo uključivanje u svijet valjanih društvenih normi i vrijednosti.

Istodobno su u školama postojale i nagrade za odlično učenje i vladanje, koje su uz nagrađivanje učenika imale i namjenu njihova daljeg poticanja na slično ponašanje u učionici i unutar društvene zajednice.

Marija-terezijanskom školskom reformom

iz 1774. godine zabranjeno je učiteljima pri kažnjavanju učenika koristiti volovske žile, štapove i bičeve, koji su se, očito, prije toga

smatrali normalnim odgojnim sredstvom. Zabranjeno je i povlačenje učenika za uši, udaranje šakom, povlačenje za kosu ili kazneno klečanje na kukuruzu i sličnim podlogama. Tim su odredbama zabranjena i ponižavajuća obilježja, poput magarećih uha i slamnatih kruna kojima su označavani loši ili neposlušni učenici.

Godine 1805. izbacuju se iz kaznenog školskog sustava i druga sredstva za kažnjavanje, a ostaje samo šiba (koja je, navodno, »iz raja izrasla!«). Učiteljima koji se ipak ne bi uspjeli savladati pa su grubo kaznili učenika prijeto je zatvor od mjesec dana ili otpust iz službe, ako bi djelo ponovio. Od 1869. zabranjuju se sve tjelesne kazne, no iako su zakoni bili sve blagonakloniji prema učenicima, zna se da je tjelesnih kazni bilo još dugo, a povremeno se o njima čuje i danas.

Na početku 21. stoljeća, u vrijeme opće demokratizacije, kada i učenici osnovnih i srednjih škola, od Skandinavije do Hrvatske, stvaraju Vijeća mladih, sudjeluju u radu gradskih i državnih Mini parlamenata, preporučuju svojim gradskim poglavarstvima, a ponegdje i državnim zakonodavnicima, odluke koje imaju bitan utjecaj na njihov život, školovanje i budućnost, ovo skromno podsjećanje na ne tako davnu prošlost može biti inspirativno za još uporniji i uspješniji rad na uspostavljanju demokratskih normi, kako se »stara, dobra vremena« ne bi nikada više vratila.

Duško Popović